

***SOSYAL BİLİŞSEL  
KURAM***

### 3) BİLİŞSEL ÖĞRENME (Tolman)

Labirenti ödül olmadan öğrenen fareler...

**Gizil öğrenme:** bir davranış değişikliğine hemen yansımaya öğrenmedir.

**Bilişsel Haritalar:** çevrenin özelliklerinin, planının zihinsel temsidir.

# Sosyal Bilişsel Kuram (Genel İlkeler)

- Bandura 1960, Gözleme, taklit etme ve model alma sosyal bilişsel kuramın (Miller ve Dollard, 1941) odak noktasıdır.
  - İnsanlar diğerlerinin davranışlarını ve sonuçlarını gözlemleyerek öğrenebilir. Çoğu öğrenme deneyimleniş tarzından çok diğer insanları (model) gözleme sonucunda oluşur.
  - Öğrenme davranışta herhangi bir değişiklik olmadan da gerçekleşir. Davranış değişikliği?
  - Biliş, öğrenmede önemli bir rol oynar. Deneyimler çerçevesinde şekillenen beklentiler öğrenme davranışını etkileyen en önemli faktörlerdendir. Dikkat, hafızada tutma, geri getirme...

## Sosyal Bilişsel Kuram (SBK, Genel İlkeler)

- İnsanlar çevreleri ve kendi eylemleri üzerinde hatırı sayılır ölçüde kontrole sahip olabilir. Davranışçı açıdan öğrenme daha çok çevredeki uyarıcıların kontrolündedir. SBK'de insan çevreyi oluşturmada ve değişimlemede aktif rol alabilirler. İnsanlar kişisel eylemliliğe sahiptir.

## Sosyal Öğrenmede Pekiştireç ve Cezaya yeniden bakış

- Dollard ve Miller'e göre insanlar taklit ettiklerinde ödüllendirilirler (school?) (Aralıklı pekiştirme)
- Taklitin bu şekilde pekiştirilmesi bir süre sonra taklitin alışkanlık haline gelmesine yol açar (genellenmiş taklit)

# Sosyal Öğrenmede Pekiştireç ve Cezaya yeniden bakış

- **Gözlemci model tarafından pekiştirilir** (benzer şekilde giyinen birisinin ergen grubuna alınması daha olasıdır. Anne-babanın kendi değer yargılarına uygun olan davranışları pekiştirmeleri).
- **Gözlemci üçüncü bir kişi tarafından pekiştirilir.** (Annesinin yardımsever davranışlarını taklit eden çocuğun yardımsever davranışlarının okulda öğretmeleri tarafından pekiştirilmesi)
- **Taklit edilen davranışın kendisi pekiştirici olabilir.**
- **Modelin davranışlarının sonuçları gözlemcinin davranışlarını dolaylı olarak etkiler** (Dolaylı pekiştireç ve ceza)

# Sosyal Öğrenmenin Davranışçı Analizindeki Problemler

- SBK'de tamamen yeni bir davranış taklit yoluyla edinilirken, araçsal koşullanmada bir davranış varolan davranışların içerisinde şekillendirme yoluyla seçilir.
- **Geçikmiş taklit olgusu.** Gözlem yoluyla edinilmiş davranışlar uyarıcıdan çok zaman sonra ortaya çıkabilir.
- Bazı dolaylı pekiştirilmiş davranışların kendisi hiçbir zaman pekiştirilmemiş olabilir.

# Sosyal Öğrenmenin Davranışçı Analizindeki Problemler

- Demek ki izleyen sonuç öğrenme üzerinde **dolaylı** bir etkiye sahiptir.

## Sosyal Öğrenmede Bilişsel Faktörler

- **Öğrenme davranıştan ziyade zihinsel değişim içerir.** Öğrenme ve performans farklı şeylerdir. Saldırganlığın dolaylı olarak pekiştirildiği grup, öğrendikleri davranışı sergileyecek ortam bulursa öğrenme davranışa dönüşür.
- **Öğrenmenin gerçekleşmesi için belirli bilişsel işlemler gereklidir.** (Modele dikkat etme, zihinsel prova yapma, bilişsel sembollerin (hafıza kodları) oluşturulması)

# Sosyal Öğrenmede Bilişsel Faktörler

- Öğrenenler varolan Tepki-Sonuç olasılıklarının farkında olmalıdır. (Tepki-Pekiştireç, Tepki-Ceza ilişkilerinin zihinsel farkındalığı olmadan pekiştireç ve ceza öğrenme üzerinde çok etkili değildir.)
- Öğrenenler gelecek için tepki-sonuç olasılıkları ile ilgili beklentiler oluştururlar (Sonuç beklentileri-hipotezler oluşturma) Pekiştireç sadece izlediği davranışı arttırma yönünde bir etkiye neden olmaz; gelecekteki olası pekiştireç beklentileri (özendirici) davranışı öncesinde etkiler)
- Öğrenenler aynı zamanda çeşitli davranışları ortaya koyabilirliklerine dair inançlar oluştururlar. Yeterlik beklentileri (belirli davranışları başarıyla sonuçlandırıp sonuçlandıramayacaklarına ilişkin inanç)



# Sosyal Öğrenmede Bilişsel Faktörler

- **Sonuç ve yeterlilik beklentileri öğrenmenin temelinde yatan bilişsel süreçleri (dikkat, kodlama vs gibi) etkiler.**

- **Beklenen sonuçların gerçekleşmemesi, kendi başına etkileyici bir sonuçtur (pekiştirecin gerçekleşmemesi cezalandırıcı; cezanın gerçekleşmemesi pekiştirici bir etkiye sahiptir)**

**Walters ve Parke'nin (1964) 4 gruplu çalışması (oyuncaklara dokunma, kitap oku!)**

**1) Pekiştirilen grup, 2) Cezalandırılan grup**

**3) Hiçbir şey yapılmayan grup 4) Kontrol Grubu**

# Sosyal Öğrenmede Bilişsel Faktörler

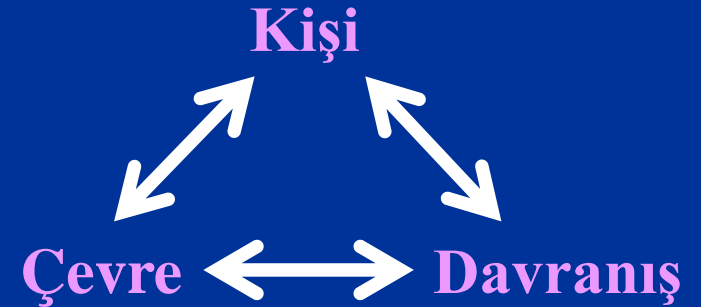
## Karşılıklı Nedensellik

- Kişinin öğrenmesi ve kendini geliştirmesi 3 değişkenin **birbirleriyle etkileşimi** sonucunda ortaya çıkar.

**Çekicilik düzeyi (kişi:** kişisel, bilişsel ve fiziksel özellikleri, toplumsal rolleri, beklentileri vs.)

**Pekiştireç-ceza (çevre:** anlık uyarıcılar, genel koşullar)

**Sürekli hata yapma (davranış:** davranı, eylem ve tepkiler)



# Etkili Model özellikleri

Gerçek model, Sembolik Model, Sözel Yönerge

- **Yerterli model:** (iyi birdönem ödevi yazmak isteyen öğrenci yüksek not alan öğrencileri model alır)
- **Güçlü ve prestijli model:** Yüksek statü, saygınlık ve güce sahip kişiler daha çok model alınır.
- **Model kalıp yargılara göre cinsiyete uygun davranır:** Erkekler erkek kalıp yargısı ile tutarlı, kadınlar da kadın rollerine uygun davranışları model alırlar.
- **Modelin davranışları gözlemcinin durumuyla ilgili olmalıdır:** Gözlemci kendi durumuna uygun kişileri ve davranışları model almaları daha olasıdır. Örneğin kendi sosyal grubu, akranı gibi...

# Etkili Model Alma için Gerekli Koşullar

Akademik beceriler (**bilişsel model**), psikomotor beceriler, saldırganlık, kişiler arası davranışlar model almayla etkin olarak öğrenilebilir.

- **Dikkat:** Öğrenilecek olaya, ögeye dikkat
- **Hatırda tutma:** Hatırlamaya en basit yardımcı yöntem **kısa süreli** tekrardır (dans için kay, zıpla, kay zıpla, koş ve dur). Böylelikle **hafıza kodları** daha kolay oluşur. Farklı duyuşal modalitelerde kodlar oluşturma.
- **Motor tekrar:** Yeterli kas koordinasyonuna sahip olma
- **Motivasyon:** Öğrenme için bir nedenlerinin olması motivasyonu artırır.

# Öz yetkinlik

- Öğrenenlerin davranışı başarıyla sonuçlandırarak kapasiteye sahip olup olmadıkları hakkındaki inanç...
- Şunu ve şunu ne kadar iyi yapabilirim?
- Motivasyonun önemli bir belirleyicisi...
- İnsanlar başaracaklarına inandıkları amaç ve etkinlikleri seçerler.
- Öz yetkinlik arttıkça daha yüksek amaçlar koyarlar.
- Yüksek öz yetkinlik algısı olan kişiler hedefe ulaşmada daha çok çalışır ve daha sabırlı olurlar; daha çok öğrenir ve başarılı olurlar.

# Öz yetkinliğin gelişmesindeki faktörler

- **Önceki başarılar ve başarısızlıklar:** (Kesirleri toplamayı başarıyla öğrenen öğrenci, bölmeyi de öğrenebileceğine inanması muhtemeldir)
- **Şimdiki duygusal durum:** Duygular insanların öğrenmeleriyle yakından ilgilidir (motivasyon). Kaygı?
- **Diğerlerinden gelen mesajlar:** (Üzerinde çalışırsan bu problemi çözebilirsin)
- **Diğerlerinin başarı ve başarısızlıkları:** (Özellikle kendisine benzer kişilerin başarı-başarısızlıkları). Bazen bir öğrencinin davranışa model olması, öğretmenin model olmasından daha etkilidir.
- **Grubun bir bütün olarak başarı ve başarısızlıkları:** İnsanlar grupla birlikte başarı yakaladıklarında öz yeterlilik (toplulukçu öz yetkinlik) artar.